

Zondag 21 november 2021

TivoliVredenburg – Hertz – 11.00 uur

(Vriendelijk verzoek: wilt u uw telefoon het zwijgen opleggen?)

PIANOKWARTET CORNEILLE

Vassilis Varvaresos piano

Noé Inui viool

Georgy Kovalev altviool

Ella van Poucke cello

Gabriel Fauré 1845-1924

Pianokwartet nr. 1 in c opus 15

Allegro molto moderato

Scherzo, allegro vivo

Adagio; Allegro molto

Robert Schumann 1810-1856

Pianokwartet in Es opus 47

Sostenuto assai - Allegro ma non troppo

Scherzo: Molto vivace - Trio I - Trio II

Andante cantabile

Finale: Vivace

Wat er aan het romantische pianokwartet voorafging

Hoewel het pianokwartet in de achttiende eeuw in zwang kwam door aan het pianotrio een altviool toe te voegen om de middenstemmen te versterken, is het niet gek om het genre vooral een negentiende-eeuwse vinding te noemen. Mozart componeerde met KV 478 en 493 weliswaar de eerste volwaardige pianokwartetten en Beethoven volgde met drie kwartetten die hij op 14-jarige leeftijd schreef, maar het is met het *Adagio en rondo concertante* van Schubert en vooral het Pianokwartet opus 47 van Schumann dat het genre werkelijk begon te resoneren en navolging vond bij andere componisten zoals Gabriel Fauré, wiens Eerste Pianokwartet tot de parels van het genre gerekend mag worden.

Fauré - Pianokwartet nr. 1

Dat Gabriel Fauré zich in de late jaren zeventig van de negentiende eeuw meer aan kamermuziekgenres zoals het pianokwartet wijdde, had alles te maken met de oprichting van de Société National de Musique in 1871. Deze stichting stelde

zich op initiatief van componisten als Camille Saint-Saëns, César Franck, Vincent d'Indy en ook Gabriel Fauré ten doel de Franse muziek en vooral de Franse kamermuziek te stimuleren. De componisten leverden diverse bijdragen aan de vele concerten en ook Fauré zette zich in 1876 aan wat zijn Pianokwartet nr. 1 in c opus 15 zou worden. Het werk vlotte niet echt en pas in 1879 zette de componist de laatste dubbele streep om het werk in 1883 weer grondig te herzien.

Dat het schrijven moeizaam ging, had volgens velen alles te maken met de liefde of beter het gebrek daaraan. Fauré was een frequent bezoeker van de salon van mezzosopraan en componiste Pauline Viardot. Niet alleen vanwege de muziek, maar ook en vooral vanwege haar dochter Marianne. Na vijf jaar om elkaar heen draaien verloofde het stel zich in de zomer van 1877. In die tijd werkte Fauré aan zijn pianokwartet. De componist zo nabij en geobsedeerd aan het werk meemaken was voor Marianne een realitycheck en in het najaar verbrak zij de verloving alweer. Fauré zou volgens getuigenissen met een gebroken hart zijn achtergebleven en volgens pianiste Marguerite Long, die veel contact had met Fauré, was het langzame deel van het kwartet 'een sombere echo van de breuk met Marianne'. Toen ze het werk een keer uitvoerde met Fauré nota bene als bladosmslaander naast haar, zou ze in tranen zijn uitgebarsten, zo greep het werk haar aan.

Volgens Fauré's goede vriend en biograaf Émile Vuillermoz viel het allemaal wel mee en speelde in het Pianokwartet geen enkel persoonlijk sentiment een rol van betekenis. Feit blijft dat Fauré's Eerste Pianokwartet een meeslepend werk is met een dramatisch eerste deel in sonatevorm, een lichtvoetig *Scherzo* waarin de ritmische dualiteit tussen een tweekwarts- en een zesachtste maat opvallend is, een *Adagio* dat ook als het niets met Fauré's mislukte romance te maken heeft het predicaat klaaglijk waardig is en een energieke finale.

Die finale is overigens een andere dan tijdens de première in 1880 klonk. Fauré was niet geheel tevreden en herzag het werk in 1883. Daarbij sneuvelde de oorspronkelijke finale en schreef Fauré een nieuw slot. Of dit gebaseerd was op de eerdere finale of een geheel nieuw deel zullen we nooit weten. Fauré vernietigde de eerste versie.

Schumann - Pianokwartet opus 47

De rusteloze geest van Robert Schumann kon als het om componeren ging heel thematisch te werk gaan. Zo schreef hij in 1839 voornamelijk pianowerken. 1840 was het jaar van de liederen. 1841 is het jaar van de geboorte van zijn Eerste Symfonie en in 1842 begon hij zich te verdiepen in de kamermuziek. Nadat zijn vrouw Clara hem wat scherp voor het blok had gezet - 'kwartetten wil je schrijven? Ken je de instrumenten überhaupt?' - leek het Schumann goed om eerst de kwartetten van Mozart en Beethoven en het contrapunt in het werk van Bach nog eens te bestuderen. Daarna was de leeuw

ook werkelijk los. In 1842 schreef hij niet alleen zijn drie strijkkwartetten opus 41, ook het Pianokwintet opus 44 en het Pianokwartet in Es opus 47 zagen het levenslicht. Hoewel hij het werk opdroeg aan de Russische cellist Mathieu Wielhorsky, schreef hij het zoals veel van zijn werken met zijn echtgenote Clara in gedachten. Zij was ook de aangewezen pianiste voor de première op 8 december 1844 in Leipzig. Het werk werd al snel beschouwd als Schumanns meesterwerk op het gebied van de kamermuziek. Het schrijven aan de strijkkwartetten en het pianokwintet hadden Schumann uiteindelijk volledige meesterschap gegeven over het instrumentarium en dat uitte zich in een evenwichtig kwartet met prachtige kamermuzikale texturen waarin geen enkel instrument echt overheerst. Het is in dit vierdelige werk dat de meerstemmigheid van Bach, de invloed van de klassieken en Schumanns eigen even fantasierijke als dromerige romantische geest volkomen geïntegreerd zijn en elkaar versterken in zeggingskracht.

Overall met applaus ontvangen

Meteen al in het eerste deel grijpt Schumann de luisteraar bij de keel met een hymneachtige introductie die zich ontwikkelt tot een meeslepend verhaal in sonatevorm waarin ook de langzame inleiding weer even terugkeert. Het wordt gevolgd door een sinister *Scherzo* met twee contrasterende triosecties en een derde deel dat wordt beschouwd als het hoogtepunt van het werk en het absolute meesterstuk van Schumanns kamermuzikale oeuvre. Dit *Andante cantabile* begint met een meeslepende cellomelodie, die vervolgens opgenomen wordt door de rest van het kwartet, dat als een complete kamermuzikale eenheid functioneert. In het coda fungeert de cello met een naar Bes verstemde lage C-snaar als een pedaaltoon.

Toch is het vooral de finale waarin Schumanns zijn nieuwverworven skills op het gebied van de kamermuziek ten volle uitspeelt. Hier vermengt hij fugatische passages met een rudimentaire sonatevorm om het Pianokwartet even stormachtig als stijlvol af te sluiten. Om het hele verhaal rond te maken laat Schumann motieven uit eerdere delen zoals het eerste trio van het *Scherzo* en gevarieerde fragmenten uit het langzame deel terugkeren.

Het werk werd zowel vanwege de melodische rijkdom als de compositorische eenheid direct na de première goed ontvangen. De *Allgemeine musikalische Zeitung* noemde het werk 'een stuk vol inspiratie en vitaliteit dat vooral in de twee middelen schitterend en direct aansprekend was'. Het werk 'vol muzikale ideeën en een toenemende verbeeldingskracht' zou 'zeker overal met groot applaus worden ontvangen'.

Daar kreeg de krant gelijk in. Het werk werd overal bejubeld en Schumann wist met zijn Pianokwartet de bruikbaarheid van het genre voor de romantische toontaal te bevestigen.

Zijn Pianokwartet was daarmee van grote invloed op latere componisten zoals Brahms, Dvořák en ook Fauré die het genre een vaste plek gaven in hun oeuvre.

Paul Janssen

Pianokwartet Corneille

De musici van het Corneille Kwartet zijn allen prijswinnaars bij belangrijke internationale concoursen en traden op in de belangrijkste zalen over de gehele wereld. Zowel Noé Inui als Georgy Kovalev werden in 2020 geselecteerd als 'Classical Futures Europe Artists'. **Noé Inui** is een wereldburger pur sang. Zijn vader is Japans, zijn moeder Grieks, en hij werd in Brussel geboren. Hij rondde zijn studies af in Parijs, Karlsruhe en in de stad waarin hij nog steeds woont, Düsseldorf. Onder de diverse prijzen die Noé op zijn naam schreef waren de top prijs Prix Julius Baer van de Verbier Festival Academy (2012) in Zwitserland, 'uitgereikt aan een exceptioneel getalenteerde musicus'; de Eerste Prijs bij Young Concert Artists/New York (2009) en de Young Talents' Prize bij het Sibelius Concours in Helsinki (2005).

De Georgische altviolist **Georgy Kovalev** is actief zowel als solist als kamermusicus. Hij studeerde o.a. bij Yuri Bashmet in Moskou en bij Nobuko Imai aan de Kronberg Academie. In 2019 studeerde hij af in Berlijn bij Tabea Zimmermann. Hij is prijswinnaar en finalist van diverse internationale concoursen, zoals de Yuri Bashmet International Competition in Moskou, de Tokyo International Viola Competition en de Brahms International Competition in Pörschach. In 2011 ontving hij de Neva Foundation Prize van de Verbier Festival Academy.

Ella van Poucke is een van de belangrijkste cellisten van haar generatie. Na haar studie aan de Kronberg Academy bij Frans Helmerson rondde ze deze in 2017 af aan de Chapelle Musicale Reine Elisabeth bij Gary Hoffman. In 2017 was Ella Young Artist in Residence tijdens de NJO Muziekzomer en won in hetzelfde jaar de Grachtenfestivalprijs 2017. Ella is winnaar van o.a. het International Isang Yun Cello Concours 2015, en ontving de Prix Nicolas Firmenich 2013, als erkenning van haar uitmuntende uitvoering tijdens de Grand Prix Emanuel Feuermann 2014.

De Griekse meesterpianist **Vassilis Varvaresos** was in 1998 de jongste winnaar ooit van Young Concert Artists/New York. Daarna vielen hem nog diverse internationale prijzen ten deel, zoals bij het Enescu-concours in 2014 in Boekarest en de Monte Carlo Piano Masters in 2015. Hij rondde zijn studies af aan de befaamde Juilliard School/New York en aan het CNSM in Parijs. Als recitalist is Vassilis veelvuldig te horen in diverse Europese landen, en hij toerde hij door Japan en de VS met violist Noé Inui. Behalve als kamermusicus treedt Vassilis ook regelmatig op als solist met orkesten. Hij bracht drie cd's uit, waaronder een met violist Noé Inui; zijn vierde cd *Valses* kwam in 2019 uit en kreeg uitmuntende kritieken.